

~ ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ ~

УДК 336.71(477)

DOI:10.32680/2409-9260-2022-11-12-300-301-64-74

ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ
ФОНДОМ

Островська Н. С., доктор економічних наук, професор, кафедра фінансів і кредиту, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна
e-mail: n.ostrovska@chnu.edu.ua
ORCID:0000-0002-7259-7403

Косач І. А., доктор економічних наук, професор, кафедра публічного управління та менеджменту організацій, Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна
e-mail: irish_kos@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-1730-7140

Анотація. У статті визначено, що активізація зовнішньополітичної діяльності України передбачає її участь у міждержавних об'єднаннях. Визначено необхідність для економіки України міжнародного кредитування у рамках програм співробітництва з Міжнародним валютним фондом. Досліджено етапи співробітництва України з МВФ. Надано пропозиції подальшого їх розвитку в умовах глобалізації і можливі наслідки від цього. Окреслено основні переваги та недоліки співпраці України з МВФ. Визначено, що до позитивних аспектів співпраці з МВФ щодо забезпечення економічного суверенітету України належать: зниження ризиків у банківському секторі, зниження інфляції, внутрішня та зовнішня стабільність, стабілізація та підтримка обмінного курсу, підтримка певної стабільності на рівні національної валюти та покриття дефіциту бюджету. Встановлено, що водночас співпраця з МВФ означає ймовірність негативних моментів, зокрема кошти МВФ не можна витратити на структурні реформи, а збільшення державного боргу може призвести до нездатності уряду його обслуговувати.

Ключові слова: міжнародний валютний фонд (МВФ), міжнародне кредитування, зовнішній борг, платоспроможний попит, транші.

FEATURES OF UKRAINE'S COOPERATION WITH THE INTERNATIONAL
MONETARY FUND

Ostrovska Natalia, D.Sc. in Economics, Professor, Department of Finance and Credit, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine
e-mail: n.ostrovska@chnu.edu.ua
ORCID:0000-0002-7259-7403

Kosach Irina, D.Sc. in Economics, Professor, Department of Public Administration and Organizations' Management, Chernihiv Polytechnic National University, Chernihiv, Ukraine
e-mail: irish_kos@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-1730-7140

Abstract. The article determines that the influence of supranational organizations on the regulation of international, and in particular, interstate relations, is gradually increasing in the current state of intensification of the processes of integration and globalization of the life of the international community. The activation of Ukraine's foreign policy activity presupposes its participation in such interstate associations. The necessity of the Ukrainian economy in international lending within the framework of cooperation programs with the International Monetary Fund is analyzed. The stages of Ukraine's cooperation with the IMF were studied. Proposals for their further development in the conditions of globalization and possible consequences of this are provided. The main advantages and disadvantages of Ukraine's cooperation with the IMF are outlined. It was determined that the positive aspects of cooperation with the IMF in ensuring the economic sovereignty of Ukraine include: reducing risks in the banking sector, reducing inflation, internal and external stability, stabilization and support of the exchange rate, maintaining a certain stability at the level of the national currency and covering the budget deficit. It is highlighted that at the same time, cooperation with the IMF means the possibility of negative moments, in particular, IMF funds cannot be spent on structural reforms, and the increase in public debt, in turn, can lead to the inability of the government to serve and the threat of default.

Keywords: International Monetary Fund, international lending, external debt, solvent demand, tranche.

JEL Classification: E440, F210, F310.

Постановка проблеми. Міжнародні фінансові організації було створено з метою підтримки та стабілізації економік країн-членів цих організацій за рахунок надання їм

кредитів та реалізації спеціально створених програм, покликаних вирішити проблеми із платіжним балансом країни, поповнити її золотовалютні резерви, підтримати стабільний курс національної валюти та реалізувати необхідні реформи в усіх галузях економіки країни.

Нині актуальність діяльності міжнародних фінансових організацій і, зокрема, Міжнародного валютного фонду у процесах стабілізації економіки України є дуже високою, адже теперішня підтримка економіки України та подальше її відновлення після закінчення війни є неможливим без фінансової допомоги цих організацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню діяльності Міжнародного валютного фонду присвячено роботи як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Питання реформування міжнародного валютно-фінансового співробітництва, зокрема його інституціональної основи, досліджували вчені О. Примостка [11], Б. Самородов [12], Н. Холявко [15], С. Шкарлет [13] та інші, котрі, зокрема, з'ясували правову та інституціональну природу сучасної міжнародної фінансової архітектури, проводили аналіз недоліків функціонування цих інституцій та займалися різними аспектами удосконалення міжнародних механізмів співробітництва. Питаннями пошуку шляхів до підвищення ефективності співробітництва України з МФО та удосконалення механізму такого співробітництва займалися такі учені, як В. Вовк [14], М. Дубина [1; 2], А. Жаворонок [3; 4], С. Кхалатур [6], В. Коваленко [7], Р. Лавров [8], В. Маргасова [9], О. Мінц [10] та інші. Вони займалися пошуком механізмів підвищення ефективності співробітництва України з МФО, досліджували питання членства нашої держави у МФО. Незважаючи на вагомий внесок науковців-дослідників, актуальним залишається визначення напрямів реформування співпраці України з МВФ на сучасному етапі.

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Нині, на думку багатьох фахівців та аналітиків, Міжнародний валютний фонд є неефективним у своїй діяльності і не виконує всі покладені на нього функції. Відповідно до цього, виникає питання, чи здатна ця організація відповідати всім викликам світової господарської системи. На жаль, ця тематика слабо розвинена в опублікованій літературі та джерелах Інтернету.

Метою дослідження є аналіз співпраці України з Міжнародним валютним фондом.

Основний матеріал. Кошти міжнародних фінансових організацій є найдешевшим джерелом кредитування. Окрім надання коштів до загального фонду державного бюджету та резервів НБУ, міжнародні фінансові організації виділяють Україні кошти на інвестиційні проекти, що здійснюються у державному секторі. Водночас використання цих коштів залишається на незадовільному рівні, оскільки однією з головних проблем, з якими стикається Україна у процесі співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, є затримки у реалізації або не розпочата реалізація проектів міжнародних фінансових установ. Це інвестиційні проекти Світового банку, Європейського інвестиційного банку, ЄБРР, НЕФКО, кредитних і донорських фондів ЄС, німецького банку KfW та багатьох інших кредитних і донорських організацій, що підтримують Україну.

За умовами фінансування державний борг поділяється на пільговий (фінансування МФО) і непільговий борг. Частка пільгового боргу у структурі державного боргу України становить 25% і суттєво вища, як порівняти з показниками аналогічних країн за регіонами (8%) та аналогічних країн – регіональних лідерів (11%).

Частка пільгового державного боргу України знаходиться на тому ж рівні з показником країн-аналогів за рейтингом (22%) (рис. 1).

Велика частка пільгового фінансування у структурі державного боргу України пояснюється значною підтримкою з боку міжнародних партнерів з економічного розвитку.

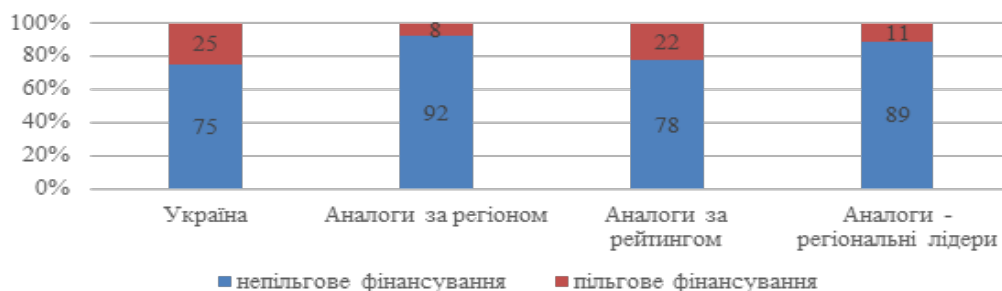

Рис. 1. Структура державного боргу України у порівнянні з країнами-аналогами станом на кінець 2021 року

Водночас однією з цілей цієї стратегії є збільшення обсягів фінансової підтримки України шляхом поглиблення співпраці з міжнародними фінансовими організаціями (Світовий банк, ЄС, Європейський інвестиційний банк, МВФ, ЄБРР), а також шляхом побудови нових партнерських відносин з іншими країнами (табл. 1).

Таблиця 1

Державний борг України у розрізі пільгових категорій станом на кінець 2021 року

Державний борг	Сума, млн. грн.	Відсоток від загальної суми
Непільгове фінансування	1532259,0	76,7
Пільгове фінансування, в т.ч.	466041,0	23,3
МБРР	135455,0	7,3
ЄС (МФД)	104974,0	5,6
МВФ	142834,0	7,7
ЄІБ	18849,0	1,0
ЄБРР	15999,0	0,9
Уряди іноземних держав	47931,0	2,6
Загальний державний борг	2671827,6	
% до ВВП	48,9	

Україна співпрацює з багатьма міжнародними фінансовими організаціями, що надають кредитні і грантові фінансові ресурси на підтримку економіки держави, однак найважливішою, на нашу думку, є співпраця з Міжнародним валютним фондом.

Україна офіційно стала членом Міжнародного валютного фонду з вересня 1992 року. Співпраця розпочалася з виконання Закону України від 24 червня 1992 року «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства з гарантій інвестицій».

Відповідно до цього Закону «після включення України до Фонду на Кабінет Міністрів України покладено виконання всіх зобов'язань, пов'язаних з його участю у Департаменті спеціальних прав запозичень Фонду, та здійснення всіх дій, необхідних Україні для виконання цих зобов'язань. Міністр фінансів України або інша уповноважена Кабінетом Міністрів України особа підписує та здає на зберігання Фонду всі документи, необхідні для участі України у Департаменті спеціальних прав запозичень Фонду.

Квота України у Фонді станом на 31.12.2021 року складає 2011,8 млн. СПЗ. Загальна інформація про членство України у МВФ представлена у табл. 2.

Таблиця 2

Загальні відомості про членство України у Міжнародному валютному фонді

Дата членства	3 вересня 1992 року
Неоплачені покупки та позики	7553,42 млн. СПЗ (інформація станом на 31 березня 2022 року)
Спеціальні права запозичення	1014,69 млн. СПЗ
Квота	2011,8 млн. СПЗ

Джерело: складено авторами за матеріалами [9]

За роки незалежності України МВФ залишався найбільшим кредитором України серед міжнародних фінансових установ. Кредитні кошти МВФ надані у вигляді довгострокових пільгових позик і мають найпомітніший вплив на соціально-економічний розвиток країни, вони дали змогу підтримати фінансово-грошову систему та реалізувати важливі інвестиційні проекти. МВФ надає Україні кредити у СПЗ за програмою «Stand-By» (кредитування програми макроекономічної стабілізації). Термін кредиту короткий: від 12-24 місяців до максимум 36 місяців. За цих обставин обов'язковою є відповідність кільком критеріям ефективності макроекономічної стабільності, без яких країна не отримає наступний транш,

зокрема: рівень чистих валютних резервів, монетарні показники та дефіцит бюджету, досягнення макроекономічної стабільності, реформи в економіці та політиці. Основну частину квоти Україна погасила шляхом випуску безпроцентних облігацій на користь МВФ, решта зарахована на рахунки.

Україна активно співпрацює з МВФ, використовуючи його фінансові та технічні ресурси для досягнення макроекономічної стабілізації та створення необхідних умов для здійснення економічних реформ, які є запорукою суверенітету країни.

Початковий етап співпраці України з Фондом включав консультації та технічну допомогу у створенні власної грошової системи (завдання та структура Національного банку та інших фінансових установ, структура валютного ринку, запровадження власної валюти тощо). Співпраця України з МВФ на рівні реалізації спільних програм економічного розвитку в Україні почалася у жовтні 1994 року і триває досі, здійснюється підтримка економіки за різними програмами, загальний обсяг яких представлено у табл. 3.

Таблиця 3

Фінансова позиція України у МВФ станом на 31 грудня 2021 року

Показник	млн. СПЗ	Відсоток до квоти (Розміщення*)
Квота	2011,8	100,00
Позиція резервного траншу	0,02	0,00
Кредитні програми:	19321,8	1507,1
Системна трансформаційна позика (STF)	499	36,4
Резервні кредити «стенд-бай» (Stand-By Arrangements, SBA)	11529,8	986,9
Механізм розширеного кредитування (Extended Arrangements, EFF)	7293	483,7

Таке співробітництво здійснювалось переважно у рамках реалізації 9 спільних програм – STF (системна трансформаційна позика), «Stand-By» (стабілізаційна позика), Механізм розширеного фінансування (позика на підтримку розвитку), попереджувальний «Stand-By». У рамках співробітництва з МВФ протягом 1994 – 2021 років Україна отримала 20677 млн. СПЗ (еквівалент 323256,12 млн. дол. США (табл. 4).

Таблиця 4

Програми співпраці України з МВФ за 1994 – 2021 роки

Рік	Програма співробітництва	Мета	Сума (млн. СПЗ)	Сума (млн. дол.)
1994-1995	Програма системної трансформаційної позики	Підтримка платіжного балансу України	498,7	763,1
1995-1998	3 програми Stand-by	Підтримка курсу національної валюти і фінансування дефіциту платіжного балансу України	1318,2	1935
1998-2002	Програма розширеного фінансування (EFF - Extended Fund Facility)	Поповнення валютних резервів Національного банку України	1193	1591

2002-2008	Попереджувальний Stand-by. Програма не була виконана через незабезпечення виконання умов програми, проведення перегляду програми і практичне її відновлення в період дії програми	Підтримка платіжного балансу та валютного балансу	411,6	-
2008-2013	Програма Stand-by	Підтримка державного бюджету та поповнення золотовалютних резервів Національного Банку	7000	10600
2014-2017	Механізм Розширеного Фінансування	Поповнення резервів НБУ	6100	8700
2018- 2020	Програма Stand-by	Збереження фіскальної консолідації та зменшення інфляції	2800	5500

Перша програма, за якою МВФ виділив Україні кредит (763,1 млн. дол.), мала назву «Механізм фінансування системних змін» і стартувала у 1994 році. Тоді Україна мала знизити рівень інфляції, скоротити різницю між офіційним і ринковим курсами і підвищити реальні відсотки ставки.

Кожна програма МВФ вимагає від України системних перетворень з метою трансформації економіки до ринкового типу та збільшення її приросту. Всі вимоги, що виставлялись Міжнародним валютним фондом до України представлені у табл. 5.

Таблиця 5

Вимоги МВФ до України за програмами кредитування

Рік	Програма співробітництва	Сума (млн. дол.)	Вимоги МВФ
1994	Програма системної трансформаційної позики	763,1	Зниження темпів інфляції Зменшення різниці між офіційним та ринковим курсом Підвищення реальних процентних ставок
1995-1998	3 програми Stand-by	1935	Скорочення дефіциту держбюджету до 3,3% ВВП Нарощення імпорту Скасування частини податкових виключень Скорочення субсидій Уповільнення падіння ВВП до 10% за рік

1998-2002	Програма розширеного фінансування	1591	Зростання ВВП на 4% до 2001 року Рівень інфляції не більше 7% до 2001 року
2008-2009	Програма Stand-by	10600	Плаваючий валютний курс Посилення незалежності НБУ Ліквідація проблемних банків Рекапіталізація життєздатних банків Коригування політики в енергетичному та соціальному секторах
2010-2013	Програма Stand-by	3400	Податкова та пенсійна реформи Реформа енергетичного сектору Посилення незалежності НБУ Банківська реформа
2014-2015	Програма Stand-by	4300	Обмеження практики спрощеного оподаткування Скасування мораторію на продаж землі с/г призначення Підвищення тарифів на послуги ЖКГ Підвищення пенсійного віку Банківська реформа Реформа газового сектору Скорочення бюджетних витрат
2015-2018	Програма розширеного фінансування	8700	Ліквідація неплатоспроможних банків Легалізація видобутку бурштину та грального бізнесу Пенсійна реформа Розділення тарифів на газ та його доставку Скасування мораторію на продаж землі с/г призначення
2018-2020	Програма Stand-by	1400	Підвищення тарифів на газ та опалення до рівня ринкових Поділ ДФС на податкову та митну службу Зміна правил НБУ, які передбачають зменшення регулятивного капіталу на обсяги кредитів Звітування про прогрес у відновленні активів та у судових процесах щодо 4-х державних банків. Продаж активів збанкрутілих банків на суму 20 млрд. грн. Завершення зовнішнього аудиту НАБУ Рівень інфляції менше 7% до кінця 2019 року та менше 5% до кінця 2020 року Вжиття НАБУ заходів проти банків, які не відповідають вимогам щодо капіталу

У 1995-1998 роках МВФ виділив Україні 1,9 мільярда доларів за програмою «Stand-by». Умовами надання кредиту були: скорочення дефіциту держбюджету до 3,3% ВВП,

збільшення імпорту, часткове скасування податкових пільг і надання субсидій, уповільнення падіння ВВП до 10% на рік.

Чергова програма «Механізм розширеного фінансування» 1998-2002 років передбачала кредит у розмірі 1,6 млрд. дол. Україна повинна була забезпечити зростання ВВП на 4% до 2001 року та утримати інфляцію на рівні 7% до 2001 року.

У 2008-2009 роках за програмою «Stand-by» очікувалися транші на загальну суму 10,6 млрд. дол. Вимоги МВФ були спрямовані на зміцнення банківського сектора: запровадження плаваючого обмінного курсу, посилення незалежності НБУ, ліквідація проблемних банків, рекапіталізація життєздатних банків, коригування політики в енергетичній та соціальній сферах.

Наступна програма «Stand-by» на 2010-2013 роки планувала надати 3,4 млрд. дол. До попередніх закликів МВФ щодо посилення незалежності НБУ та реформування банківської системи додалися реформи податкової та пенсійної систем, а також енергетичного сектору.

У 2014-2015 роках Україна отримала кредит у розмірі 4,3 мільярда доларів за програмою «Stand-by». Натомість МВФ закликав обмежити практику спрощеного оподаткування, скасувати мораторій на продаж землі сільськогосподарського призначення, підвищити тарифи на житлово-комунальні послуги та підвищити пенсійний вік.

Розширена програма фінансування на 2015-2018 роки передбачала кредит у розмірі 8,7 мільярда доларів. Україна мала вивести з ринку неплатоспроможні банки, легалізувати видобуток бурштину та гральний бізнес, провести пенсійну реформу, розділити тарифи на газ та його постачання, скасувати мораторій на продаж сільськогосподарської землі.

За програмою «Stand-by», розрахованою на 2018-2020 роки, Україна отримала кредит у розмірі 1,4 мільярда доларів. Вимоги МВФ включають підвищення тарифів на газ і опалення до ринкових, поділ ДФС на дві юридичні особи: податкову та митну, а також зміни до правил НБУ, які передбачають зменшення регулятивного капіталу на суму кредитів. МВФ також закликав Верховну Раду України ухвалити закон про реорганізацію наглядових повноважень над фінансовими посередниками (так званий закон про «Спліт») і опублікувати звіти про хід повернення активів і судові процеси проти фінансових посередників чотирьох державних банків. Ще одна вимога – виставити на продаж активи збанкрутілих банків на 20 млрд. грн.

Серед вимог МВФ були призначення до ВАСУ 35 антикорупційних суддів з бездоганною репутацією та професійними навичками, заходи НБУ щодо банків, які не відповідають вимогам до капіталу, а також завершення зовнішнього аудиту НАБУ. Серед іншого, МВФ наполягає на продовженні реформи газового сектору та скороченні бюджетних витрат.

У 2020 році через пандемію COVID-19 МВФ переглянув підхід до надання коштів за короткостроковими інструментами. За результатами переговорів Україна отримала нову програму співпраці з МВФ – програму Stand-by терміном на 18 місяців і обсягом 5,5 млрд. дол.

Програма охоплювала такі напрямки: податково-бюджетна політика; грошово-кредитна політика; політика фінансового сектора; енергетична політика; антикорупційна політика.

Метою програми стала підтримка макроекономічної стабільності в Україні. Перший транш у розмірі 2,1 млрд. доларів США було схвалено 9 червня 2020 року та виплачено МВФ Україні 11 червня 2020 року.

Загалом станом на 2020 рік Україна в рамках співпраці з МВФ отримала 23910,76 млрд. SDR (еквівалент 35 млрд. дол.).

У зв'язку з початком війни Україна 9 червня 2022 року розірвала угоду «Stand-by» з Міжнародним валютним фондом, щоб якнайшвидше розробити нову економічну програму, спрямовану на післявоєнне відновлення економіки. 9 березня 2022 року виконавча рада Міжнародного валютного фонду схвалила рішення про надання Україні додаткового фінансування в розмірі 1,4 млрд. доларів США (1,0059 млрд. СПЗ) у рамках програми екстреної допомоги Фонду державам-учасницям через інструмент швидкого фінансування Rapid Financing Instrument (RFI).

Метою фінансування є покриття першочергових видатків державного бюджету та підтримка платіжного балансу України на тлі непередбачуваних величезних витрат, спричинених війною з Російською Федерацією. «RFI пропонує країнам, які зіткнулися з гострими проблемами платіжного балансу, зокрема внаслідок військових конфліктів, можливість швидкого доступу до фінансової допомоги. RFI розрахований на випадки, коли ініціювати повноцінну програму економічних реформ неможливо». За цих обставин держава, яка звертається за такою допомогою до МВФ, повинна надати Фонду встановлений перелік економічних заходів для вирішення проблем платіжного балансу (рис. 2).

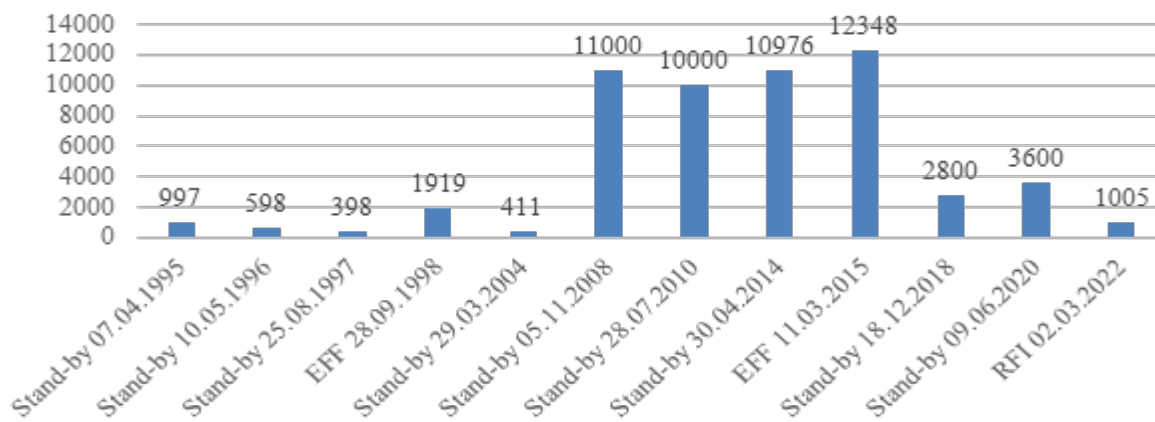

Рис. 2. Динаміка фінансування України МВФ, млн. США

На рис. 2 наведено динаміку виділення Україні коштів Міжнародним валютним фондом за відповідними програмами за період 1995 – 2022 роки.

Варто зазначити, що значна частина залучених коштів МВФ була спрямована на стабілізацію фінансової ситуації у країні, збільшення національних резервів, фінансування дефіциту платіжного балансу, обслуговування зовнішнього боргу тощо. Крім того, надані кредити мають неінфляційний характер, тобто рівень інфляції щодо скорочення ВВП не впливає на розмір кредиту.

Тому такі позики, надані у скрутний час, вигідні Україні, адже без них масштаби економічної кризи та її наслідки для нашої країни були б набагато гіршими. Формування валютних резервів НБУ, зокрема завдяки кредитам МВФ, дозволило зберегти стабільність національної валюти, успішно провести валютну реформу і, нарешті, запровадити конвертованість гривні в поточних операціях. Крім того, збільшення валютних резервів та їх високий рівень є підтвердженням стабільності фінансової системи країни, що підвищує довіру до неї. Як показує світова практика, кредитування МВФ (на пільгових умовах, порівнюючи з ринковими умовами) виграє у країн деякий час для здійснення заходів структурної перебудови та реформ, які дозволять відновити умови для стабільного та стійкого економічного зростання, зайнятості та соціальних інвестицій.

Міжнародні резерви України значно зросли за 2019 – 2021 роки за рахунок приросту кількості цінних паперів в іноземній валюті, валюти та депозитів в іноземній валюті. У 2022 році зросли резерви у США за рахунок коштів Фонду, їх необхідно використовувати як засіб підтримки платіжного балансу України на тлі непередбачуваних величезних витрат, спричинених війною з російською федерацією.

Країна може отримати кредити від фонду на модернізацію або створення нових технологій, розвиток бізнесу та покращення соціально-економічних умов. Відповідно, таке кредитування є надзвичайно вигідним через низькі відсотки по кредитах.

Наступною метою стабілізаційних програм МВФ є покращення бюджету та розширення доступу держави до внутрішнього обліку бюджетного дефіциту. Тобто кредити МВФ йдуть на споживання, країна спрямовує кошти на виплату зарплат, пенсій, погашення боргів працівникам державних підприємств (табл. 6).

Таблиця 6

Склад державного та гарантованого державою боргу за 2019 – 2021 роки

Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Темп приросту 2021 до 2019 року, %
Загальна сума боргу	1998,3	2551,9	2672,0	33,7
Державний борг	1761,4	2259,2	2362,7	34,1
Зовнішній державний борг	931,9	1258,5	1300,1	39,5
МВФ	97,7	169,6	239,5	145,1

Частка боргу перед МВФ у сумі державного боргу, %	5,6	7,5	10,1	x
Гарантований борг	236,9	292,7	309,3	30,6
МВФ	167,9	189,7	153,1	-8,8
Частка боргу перед МВФ у сумі гарантованого боргу, %	70,9	64,8	49,5	x

Отже, як видно з даних табл. 6, МВФ відіграє вкрай важливу роль у кредитуванні державного бюджету (10% всіх державних боргів у 2021 році) та інших державних органів – частка боргу перед МВФ у загальній сумі гарантованого боргу становить 49,5% у 2021 році.

Інший спосіб отримання кредиту – це необхідність обслуговування та погашення наявної заборгованості. Цей варіант привабливий лише в тому випадку, якщо конкретний кредит має кращі умови, ніж попередній, тобто відбувається реструктуризація наявної заборгованості.

Так, співпраця України з Міжнародним валютним фондом почалася у 1992 році, коли Україна стала країною-учасницею Фонду і вже у 1994 році отримала від організації першу позику в рамках Програми позик трансформації. Кошти від МВФ в основному спрямовані на підтримку та фінансування дефіциту платіжного балансу, підтримання стабільного курсу гривні та поповнення золотовалютних резервів Національного банку України. Фонд активно надавав фінансову допомогу під час пандемії COVID-19 у 2020 році, а також надав додаткові 1,4 мільярда доларів екстреної допомоги Україні.

Висновки. Міжнародний валютний фонд, як наднаціональний орган, що регулює міжнародні валютно-кредитні відносини, має значний вплив на економічний суверенітет України. За допомогою кредитних інструментів він суттєво впливає на фіскальну та монетарну політику держави (видає позики, які допомагають країні нарощувати міжнародні резерви, стабілізувати національну валюту, продовжувати оплачувати імпорт, відновлювати умови для потужного економічного зростання).

Відповідно до Статуту МВФ виконує функції нагляду, технічної допомоги та підтримки України у проведенні обґрунтованої та відповідної економічної політики, спрямованої на проведення економічних і соціальних реформ.

Продовження співпраці з МВФ має стати гарантією реалізації структурних реформ в українській економіці. Враховуючи складну соціально-економічну та політичну ситуацію в Україні, необхідно вжити конкретних заходів щодо підвищення рівня співпраці у відносинах з МВФ для реального продовження кредитної програми та можливої реструктуризації державного боргу. Надзвичайно гострою залишається потреба реального реформування економічної системи України з метою підвищення прозорості витрачання бюджетних коштів, покращення технологічної модернізації економіки та підвищення якості управління державою та фінансовим сектором.

До позитивних аспектів співпраці з МВФ щодо забезпечення економічного суверенітету України належать: зниження ризиків у банківському секторі, зниження інфляції, внутрішня та зовнішня стабільність, стабілізація та підтримка обмінного курсу, підтримка певної стабільності на рівні національної валюти та покриття дефіциту бюджету.

Водночас співпраця з МВФ означає ймовірність негативних моментів, зокрема кошти МВФ не можна витрачати на структурні реформи, а збільшення державного боргу може призвести до нездатності уряду обслуговувати його.

Список літератури

1. Дубина М. В. Економічна суть та види фінансових послуг. Світ фінансів. 2016. №3(48). С. 124-135.
2. Dubyna M., Zhavoronok A., Kudlaieva N. & Lopashchuk I. Transformation of Household Credit Behavior in the Conditions of Digitalization of the Financial Services Market. Journal of Optimization in Industrial Engineering. 2021. 14(1). P. 97-102.
3. Жаворонок А. Міжнародний досвід функціонування ринку кредитних послуг. Економічний дискурс. 2020. 1. С. 68-77.
4. Жаворонок А.В. Проблеми вдосконалення механізму банківського кредитування

як засобу стимулювання розвитку ринку кредитних послуг в Україні. Вісник економічної науки України. 2020. № 1 (38). С. 196-201.

5. Жаворонок А. Тенденції розвитку ринку кредитних послуг в Україні. Галицький економічний вісник. 2020. 63 (2). С. 145-155.

6. Khalatur S., Zhylenko K., Masiuk Y., Velychko L. & Kravchenko M. (2018). Assessment of bank lending diversification in Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2018. 13(3), 141-150.

7. Kovalenko V. & Kerimov A. Internarial standards of financial support stability of the banking system. *Economic and Social Development. 37 th International Scientific Conference on Economic and Social Development – “Socio Economic Problems of Sustainable Development”*. Book of Proceedings. 2019. P. 938-947.

8. Lavrov R., Beschastnyi V., Nikolenko L., Yousuf A., Kozlovskiy S., Sadchykova I. Special aspects of the banking institutions rating: a case for Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2019. 14(3). P. 48-63.

9. Margasova V., Muravskiy O., Vodolazska O., Nakonechna H., Fedyshyn M. & Dovgan L. Commercial Banks as a Key Element in Regulating Cash Flows in the Business Environment. *International Journal of Recent Technology and Engineering*. 2019. 8 (4). С. 4537-4543.

10. Mints O., Marhasova V., Hlukha H., Kurok R., & Kolodizieva T. Analysis of the stability factors of Ukrainian banks during the 2014–2017 systemic crisis using the Kohonen self-organizing neural networks. *Banks and Bank Systems*. 2019. 14(3). P. 86-98.

11. Prymostka O. & Prymostka L. Ukrainian banking system efficiency after double reducing of the number of bank institutions. *Banks and Bank Systems*. 2018. 13(4). P. 51-60.

12. Samorodov B.V., Azarenkova G.M., Golovko O.G., Miroshnik O.Yu. & Babenko M.V. Credit risk management in the bank's financial stability system. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. 4 (31). P. 301-310.

13. Shkarlet S., Dubyna M., Zhuk O. Determinants of the financial services market functioning in the era of the informational economy development. *Baltic Journal of Economic Studies*. 4(3). 2018. P. 349-357.

14. Shkarlet S., Dubyna M., Vovk V., & Noga M. (2019). Financial service markets of Eastern Europe: a compositional model. *Economic Annals-XXI*, 176 (3-4), 26-37.

15. Zhavoronok A., Kholiavko N. Banking system of Ukraine: trends and prospects of development. *Modern Science – Moderní věda*. 2020. No 10. P. 129-142.

References

1. Dubyna, M. V. (2016) Economic nature and types of financial services. *Svit finansiv*, 3(48), 124-135. [In Ukrainian].

2. Dubyna, M., Zhavoronok, A., Kudlaieva, N., & Lopashchuk, I. (2021) Transformation of Household Credit Behavior in the Conditions of Digitalization of the Financial Services Market. *Journal of Optimization in Industrial Engineering*, 14(1), 97-102.

3. Zhavoronok, A. (2020) International experience in the operation of the credit services market. *Ekonomichniy diskurs*, 1, 68-77. [In Ukrainian].

4. Zhavoronok, A. V. (2020) Problems of improving the mechanism of bank lending as a means of stimulating the development of the credit services market in Ukraine. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1(38), 196-201. [In Ukrainian].

5. Zhavoronok, A. (2020) [Trends in the development of the credit services market in Ukraine. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, 63(2), 145-155. [In Ukrainian].

6. Khalatur, S., Zhylenko, K., Masiuk, Y., Velychko, L. & Kravchenko, M. (2018) Assessment of bank lending diversification in Ukraine. *Banks and Bank Systems*, 13(3), 141-150.

7. Kovalenko, V., & Kerimov, A. (2019) Internarial standards of financial support stability of the banking system. *Economic and Social Development. 37 th International Scientific Conference on Economic and Social Development – “Socio Economic Problems of Sustainable Development”*. Book of Proceedings, 938-947.

8. Lavrov, R., Beschastnyi, V., Nikolenko, L., Yousuf, A., Kozlovskiy, S., & Sadchykova, I. (2019) Special aspects of the banking institutions rating: a case for Ukraine. *Banks and Bank Systems*, 14(3), 48-63.

9. Margasova, V., Muravskiy, O., Vodolazska, O., Nakonechna, H., Fedyshyn, M., & Dovgan, L. (2019) Commercial Banks as a Key Element in Regulating Cash Flows in the Business Environment. *International Journal of Recent Technology and Engineering*, 8 (4), 4537-4543.

10. Mints, O., Marhasova, V., Hlukha, H., Kurok, R., & Kolodizieva, T. (2019) Analysis of the stability factors of Ukrainian banks during the 2014–2017 systemic crisis using the Kohonen self-organizing neural networks. *Banks and Bank Systems*, 14(3), 86-98.

11. Prymostka, O. & Prymostka, L. (2018) Ukrainian banking system efficiency after double reducing of the number of bank institutions. *Banks and Bank Systems*, 13(4), 51-60.
12. Samorodov, B. V., Azarenkova, G. M., Golovko, O. G., Miroshnik, O. Yu., & Babenko, M. V. (2019) Credit risk management in the bank's financial stability system. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 4(31), 301-310.
13. Shkarlet, S., Dubyna, M., & Zhuk, O. (2018) Determinants of the financial services market functioning in the era of the informational economy development. *Baltic Journal of Economic Studies*. 4(3), 349-357.
14. Shkarlet, S., Dubyna, M., Vovk, V., & Noga, M. (2019) Financial service markets of Eastern Europe: a compositional model. *Economic Annals-XXI*, 176 (3-4), 26-37.
15. Zhavoronok, A., & Kholiavko, N. (2020) Banking system of Ukraine: trends and prospects of development. *Modern Science – Moderní věda*, 10, 129-142.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2022

Прийнята до публікації 15.12.2022